

ESIRIPPU AUKI POHJOISMAISELLE ELOKUVATUTKIMUKSELLE!

Pitkänä viikonloppuna 13.-16. elokuuta 1987 pidettiin Turun Kaksikerrassa kaikkien aikojen ensimmäinen yhteispohjoismainen elokuvatutkijatapaaminen. Se keräsi yhteen yli 50 tutkijaa (Islantia lukuunottamatta) kaikista Pohjoismaista, Fär-saaria myöten.

Suomen Elokuvatutkimuksen Seuran ja Varsinais-Suomen Elokuvakeskuksen isännöimässä tapahtumassa pohdittiin neljän työntäyteisen päivän ajan kaikkea mahdollista elokuvahistorian kirjoittamisen ongelmista nykymedian ja vallan suhteeseen sekä musiikkivideoiden tilakäsitykseen.

Kansainvälisen tuulahduksen toivat pohjoismaiden ulkopuolelta kutsutut luennoitsijavieraat. **Julianne Burton** ja **Bill Nichols** Yhdysvalloista sekä **Joachim Paech** Saksan Liittotasavallasta. Vilkaan sanavaihdon ja leppoisan tunnelman merkeissä sujunut symposiumi toi esiin Pohjoismaissa harjoitettavan elokuvatutkimuksen jopa yllättävän monialaisuuden, mutta myös yhteistyön tarpeen. Jatkoa tapahtumalle onkin tulossa, mahdollisesti jo ensi vuonna.

Tohtori Nicholsin anatomialuento

”Tutkijat tutkivat ruumiita”, aloitti **Bill Nichols** puheensa lauantaissa, elokuvatutkimuksen tilaa pohtineessa istunnossa. Nichols itse on monitoiminen mies: yliopistotutkija, yksi Yhdysvaltain Elokuvatutkimusseuran (SCS:n) keskushahmoista, muun muassa ideologian ja kuvallisuuden suhdetta tutkivan kirjan kirjoittaja sekä massiivisen

elokuvateoreettisen antologian *Movies and Methods I-II* toimittaja.

Nicholsin mielestä elokuvatutkimuksen leviäminen ja vakiintuminen on ollut yhteydessä elokuvan hiipivään kuolemaan keskeisenä kulttuuri- muotona. Televisio varasti monen silmäparin huomion, eivätkä nykyiset rypäleteatterit korvaa mahtavien elokuvapalatsien valkokankaalta ennen leiskuneita tunteita.

- Televisiotutkimuksen viimeaikainen nousu saattaa kertoa, että nyt ollaan television kuolema- vaiheessa. Tilalle ovat tulossa elektroninen media, kyberneettiset systeemit ja video, Nichols profetoi.

Ruumiinavauksen sijasta Nicholsin oma luento matkasi uhkarohkeasti päin tuntematonta. Sen peruskysymys kuuluu: Kuinka kyberneettiset systeemit (esim. tietokoneet) ovat tuoneet muutoksia havaintointiimme?

Nichols kytki audiovisuaalisen median vaiheet historialliseen kehityskaareen teollisesta varhaiskapitalismista (elokuva) monopolikapitalismiin (televisio) ja edelleen ylikansalliseen myöhäiskapitalismiin (tietokone), jota parhaillaan jo elämme.

Kun elokuva toi ”kopion” kameran edessäol-leesta todellisuudesta, halusi televisio korvata sen tunnulla samanaikaisesta, alituisen läsnäolevasta media-maailmasta. Tietokoneessa taas on kyse simulaatiosta, ulkomaailmaa muistuttavan todellisuuden rakentamisesta, joka imaisee käyttäjänsä reaaliajassa tapahtuvaan vuorovaikutukseen.

Valentinosta videoon

Elokuvatutkimuksessa ei silti ole kysymys hau-

danryöstäjän morbideista riemuista. Niin Nichol-
sin kuin monen muun puhujan esityksistä kävi sel-
väksi, että **Rudolph Valentinoa** ympäröinyt lumo-
maailma ja videopelien imu kuuluvat samalle jat-
kumolle.

Elokuva on tänä päivänä erottamaton laajem-
masta audiovisuaalisen median kentästä. Jos ha-
luamme ymmärtää televisioutisten toimintaa
tietynä rakenteena, emme voi jättää huomiotta
dokumenttielokuvan kehitystä 30-luvulta lähtien,
niin kuin Trondheimissa Norjassa opettava **Björn
Sørensen** osoitti.

Sama pätee musiikkivideon, joka elektrooni-
sesti aikaansaattujen erikoistehosteidensa takia on
saattanut vaikuttaa äkisti kuin tyhjiöstä viime
vuosina versonneelta ilmiöltä.

Tukholmassa vaikuttava **Ole Breitenstein** pa-
lautti musiikkivideon keskeiset ilmaisukeinot 40-
luvun elokuvajukeboxien kolmeminuuttisiin mu-
siikkifilmeihin ja kauemmaksikin, aina vuoteen
1904 saakka!

Viimeaikaiset elokuvan ja television ääneen
kohdistuneet tutkimukset ovat uudelleen viritän-
neet kiinnostuksen mykkäelokuvaa kohtaan, sen
puhuvaan hiljaisuuteen sekä mykän kuvan ja ää-
niefektdien suhteeseen. Mm. tätä kysymystä lä-
hestyi esitelmässään **Jukka Sihvonen** varhaisen
elokuvaeteoreettisen ajattelun analyysin kautta.

Turun tapahtuma muistutti tämän tästä, että
ratkaisevaa ei ole niinkään kohde kuin tutkimuk-
sen lähestymistapa. Kaikkihan on lopulta yhtey-
dessä kaikkeen, niin **Victor Sjöströmin** mykkäelo-
kuva **Ingeborg Holm**, **Jean-Luc Godardin** *Passion*
kuin tärisävällä kaitafilmikameralla kuvattu kotie-
lokuva.

Yhteisvoimin media-verhoa raottamaan!

Turun tapahtuman rohkaisevimpiä piirteitä oli,
että jo sen alkupuolelta saakka kaikki olivat yksi-
mielisiä jatkuvan yhteistyön tarpeesta.

Vaikka elokuvatutkimuksen institutionaalinen
tilanne ei muissa Pohjoismaissa ole aivan yhtä on-
neton kuin Suomessa (jossa pitemmälle menevää
teoreettis-analyyttistä opetusta on vain Turun yli-
opistossa), ei hurraamisen aihetta ollut kenellä-
kään.

Professori **Irmeli Niemen** mielestä tilanteen
taustalla on yhä vallitseva romanttinen taidekäsi-
tys, vaatimus yhdestä luojasta teoksen takana.

Varmasti syynä on myös syvään juurtunut väärin-
käsitys siitä, että elokuva ja televisio olisivat jon-
tenkin "itsestäänselviä", ilman oppimisprosessia
kaikkien tajuttavissa olevia. Harhan takana on
niiden kaikenkattavuus: elokuva ja televisio piirit-
tävät arkeamme niin lähellä, ettemme erota niiden
konstruoitua luonnetta.

Elokuvatutkimuksen ja elokuvakasvatuksen il-
miselvä tehtävä onkin näkymättömän näkyväksi
tekeminen, näiden ilmiöiden kulttuurisesti kooda-
tun luonteen osoittaminen. Sitä kautta päästään
esittämään tärkeitä kysymyksiä elokuvassa, televi-
siossa ja videossa piilevistä manipulatiivisista,
mutta myös vapauttavista mahdollisuuksista.

Konkreettisena tuloksena pohjoisen tutkijoiden
kokoontumisesta oli yhteispohjoismaisen työryh-
män asettaminen suunnittelemaan seuraavaa ko-
koontumista, joka mahdollisesti järjestetään jo
ensi vuonna Ruotsissa.

Kuuroille korville ei varmaankaan kaikunut
tanskalaisen elokuvatutkimuksen uranuurtajan,
professori **Marguerite Engbergin** esittämä veto-
mus yhteistyön tarpeesta Pohjoismaiden elokuvan
kriittisen historian kirjoittamiseksi. Teoreettista
taustaa tälle antoi yksi seminaarin painokkaim-
mista esitelmistä, **Søren Kjørupin** (Trondheim) sy-
väluotaus elokuvan historiankirjoituksen perus-
teisiin.

Kokouksessa pohdittiin myös pohjoismaisen
elokuvatutkimusseuran sekä säännöllisesti ilmes-
tyvän yhteisen tutkimuksellisen julkaisun perusta-
mista. Toiveikasta mielialaa nosti tieto pohjois-
maisen kesäyliopiston NSU:n elokuvan opintopiir-
in perustamisesta (joka on jo aloittanut - Suo-
messä **Simo Alitalon** johdolla - toimintansa).

Ylikansallinen media-verho laskeutuu pienten
maiden päälle yhä raskaampana. Vaaditaan yhe-
teistyötä sen raottamiseksi. Turun tapahtuma in-
nostaa profetoimaan menestystä.

Erkki Huhtamo

(Artikkeli on tarkistettu versio *Kalevassa*
18.8.1987 ilmestyneestä raportista).